

Pròleg

Fa poc més de cent anys que Svante Arrhenius, un químic físic suec guardonat posteriorment amb el premi Nobel de química, es preguntava quines serien les causes de les glaciacions, i si la temperatura estava relacionada amb el contingut a l'atmosfera d'allò que aleshores s'anomenava àcid carbònic i que avui coneixem com a diòxid de carboni. Estava trist i desmoralitzat pel seu divorci recent, i això el féu escometre tasques que li comportessin temps i energies en treballs que en una altra situació hauria deixat. Així féu càlculs sobre quina seria la temperatura mitjana de la superfície terrestre si el contingut de diòxid de carboni es doblava o es reduïa a la meitat, naturalment sense cap ajut de càlcul dels que avui tindríem, i amb una informació sobre la capacitat d'absorció del diòxid de carboni molt inexacta. Obtingué uns resultats sorprenents. Si l'atmosfera tenia més diòxid de carboni, la superfície de la terra s'escalfava i si, en canvi, el diòxid de carboni atmosfèric es reduïa, la temperatura superficial mitjana també ho feia. Sense saber-ho, iniciava un camp de la ciència al qual avui s'hi dediquen milers de científics naturals i de científics socials, el del canvi climàtic i, al qual es dediquen tots els continguts del treball que hi ha a continuació.

Amb diferents ritmes i malgrat crisis socials extraordinàriament profundes, durant el segle xx, els ciutadans dels països del món desenvolupat hem experimentat un augment considerable de la nostra qualitat de vida. Gaudim, en termes

generals, de sistemes avançats de protecció social, educatius i de salut. La fam que hi havia a Europa en temps d'Arrhenius pràcticament ha desaparegut del continent gràcies a la revolució agrícola i ramadera que ja s'havia iniciat durant el segle xix. Actualment la ciència i el desenvolupament tecnològic han penetrat profundament en totes les activitats de la societat actual i són reconegudes com un factor de millora i de cohesió social. Han estat un motor que ens ha impulsat a cotes de confort inimaginables per Arrhenius i els seus contemporanis. Així, per exemple, els mateixos càlculs que el portaren a predir un món més càlid i confortable si es doblava el diòxid de carboni a l'atmosfera avui els podríem fer amb un ordinador personal en qüestió de minuts.

Tanmateix la relació entre desenvolupament de la ciència i la tecnologia i el progrés en general durant el segle xx s'ha vist mediatitzat per unes conseqüències que molt poques persones preveïen. Un llibre de la zoòloga americana Rachel Carson, l'any 1962, alertava del fet que per primera vegada tot ésser humà vivia tota la vida en contacte amb un entorn ple de productes químics potencialment perillosos, tant si residia en una ciutat molt densament poblada com si ho feia en el poblet més allunyat de qualsevol concentració industrial. Fins i tot els nadons, en ésser alletats per les seves mares, rebien una càrrega de substàncies químiques no desitjables. El llibre, centrat en el DDT, causà els anys següents a la seva publicació un fort impacte social. Des

d'aleshores podem dir que s'ha consolidat la certesa que les activitats humanes poden influir de forma global i determinant l'ambient de la Terra.

Durant els darrers vint anys dues qüestions ambientals han dominat sobre les altres pel seu abast global: la davallada de l'ozó estratosfèric com a conseqüència de la presència a l'estratosfera de compostos halogenats, i l'escalfament de l'atmosfera i el possible canvi del clima a causa de l'augment de la concentració atmosfèrica d'alguns gasos causants de l'efecte d'hivernacle. En ambdós casos, la magnitud i l'abast del problema ambiental és tan gran que, per gestionarlo, s'ha hagut de recórrer a l'ens més proper a un "govern planetari": les Nacions Unides. Així, sota els seus auspicis, l'any 1987 es va signar el protocol de Montreal sobre les substàncies destructores de la capa d'ozó, posteriorment actualitzat a tenor dels progressos científics i tecnològics a Londres (1990), Copenhaguen (1992), Viena (1995), Montreal (1997) i Beijing (1999).

L'any 1988, l'Organització Meteorològica Mundial i les Nacions Unides crearen l'IPCC, el Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic, amb l'objectiu que fos un referent en cada moment sobre l'estat del coneixement sobre la qüestió del canvi climàtic. Durant la cimera de Río de Janeiro, l'any 1992, es va acordar el Conveni Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic i l'any 1997 es va signar el protocol de Kyoto. Tot aquest marc legislatiu se sustenta sobre l'existència de l'IPCC. Aquest grup ha publicat tres informes globals i un gran nombre d'informes sectorials. En el darrer informe global, publicat l'any 2001, es manifesta la conveniència d'elaborar estudis a una escala regional, ja que fins aleshores, la visió de la qüestió del canvi climàtic s'havia abordat des d'un punt de vista estrictament global. Amb aquest esperit la Generalitat de Catalunya, mitjançant el seu Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible i el Servei Meteorològic de Catalunya, va encarregar l'elaboració de l'estudi que el lector té a les seves mans.

L'escalfament global és un fenomen que afecta tot el planeta, però els canvis que aquest fenomen pot induir no es manifestaran arreu de la mateixa manera. Tampoc la capacitat dels països per actuar, mitigant les causes i adaptant-se als canvis, ho és. És per això que Catalunya, conscient de la magnitud del problema, ha decidit abordar-lo de la forma més consistent elaborant un treball que intenti comprendre on som, a quins riscos estem sotmesos i quina és la nostra capacitat d'actuació. Amb això ens hem posat en la primera línia dels països més capdavanters del món, ja que fins ara són pocs els informes d'aquesta magnitud elaborats en països petits com el nostre.

L'estudi és complet, abasta tant la ciència com els impactes i el context legal i normatiu del problema, i conté molta informació. La seva lectura, a vegades inevitablement feixuga, reflecteix els buits, les incerteses i els dubtes en el coneixement dels problemes. Ens hem de congratular que el nostre país tingui grups d'experts que hagin pogut afrontar els reptes que l'elaboració de l'estudi plantejava. En el document hi ha escrites moltes conclusions i recomanacions d'índole diversa, però n'hi ha una d'especialment rellevant: moltes de les accions que cal dur a terme són estructurals del país i a llarg termini, per tant, no es poden abordar de forma improvisada i ràpida. Per això el govern de la Generalitat, conscient d'aquesta característica, s'està dotant dels mecanismes adequats de gestió entre tots els seus departaments per afrontar el tractament adequat al problema del canvi climàtic.

El fet que aquest estudi s'hagi fet seguint les recomanacions de l'IPCC també és un altre aspecte a destacar. El nostre país se sent plenament solidari amb les iniciatives de la comunitat internacional que tenen per objectiu tenir cura del medi. Com s'ha dit en moltes ocasions, la solució de la majoria de problemes ambientals passa per tenir present també principis com l'equitat entre les persones i els pobles, el respecte a llurs cultures, la solidaritat intergeneracional, la res-

ponsabilitat històrica sobre la contaminació, tots ells principis amb els quals el govern de Catalunya se sent identificat.

Finalment, vull felicitar al Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya per la iniciativa de promoure i vetllar per la realització d'aquest estudi. Una vegada més s'ha mostrat útil la doble vessant del CADS, la seva dependència institucional del departament de Presidència de la Generalitat i, a la vegada, la plena independència dels seus informes i opi-

nions. Amb aquest Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya el Consell compleix amb un dels seus objectius que és vetllar, des d'una perspectiva de la sostenibilitat, per les anàlisis transversals dels grans problemes ambientals del país i posar a disposició dels responsables de gestionar-lo elements de coneixement i de reflexió. Per molts anys!

Josep Bargalló i Valls
Conseller Primer

